

Kroniek

J.W. van der Jagt

Nationale synode?

Op het gebied van kerkelijke eenheid zijn er in ons land verschillende dingen aan de gang. Laatst schreef ik al iets naar aanleiding van het manifest ‘Wij kiezen voor eenheid’. Inmiddels heeft een nieuw initiatief het licht gezien: men wil komen tot een nationale synode. Het idee was al eerder door de voormalige voorzitter van de synode van de Protestantse Kerk in Nederland, ds. G. de Fijter geopperd. Op 14 oktober werd dit idee te water gelaten doordat een stuurgroep een Statement uitgaf als startschot voor het organiseren van een tweede nationale synode van Nederland. Daar zijn inmiddels allerlei reacties op gekomen, variërend van positief-instemmend tot negatief-afwijzend. Laten we eens zien welke vorm het idee van ds. De Fijter gekregen heeft.

De bedoeling

De bedoeling van het initiatief is wel duidelijk. Rond het idee van ds. De Fijter hebben acht personen van verschillende kerkelijke signatuur een stuurgroep gevormd. Zij hebben een Statement gegeven dat aansluit bij de trinitarische opzet van de apostolische geloofsbelijdenis. Daarin proberen zij het geloof in de drie-enige God zo onder woorden te brengen dat het ingaat op de noden van onze tijd. Op deze tekst kunnen gelovigen uit alle kerken reageren. De oogst van deze reacties zal worden aangeboden aan vertegenwoordigers van de kerken. Dat moet dan uitlopen op een nationale synode die men in het najaar van 2010 wil houden, bij voorkeur in Dordrecht. Hoofddoel van deze synode zal zijn ‘een boodschap of verklaring die we als protestantse kerken gezamenlijk willen richten aan onze Nederlandse samenleving anno 2010’, aldus prof. H.G.L. Peels, lid van de stuurgroep. Men denkt aan een synode van zo’n 30 kerken. Er is een lijst van gepubliceerd. Om een indruk te geven: anglicaans, doopsgezind, evangelisch, gereformeerd in alle kleuren, hersteld hervormd, de PKN, zevendedagsadventisten, het Leger des Heils, de kerk van de Nazarener, de Quakers, Molukse kerken enz. De beoogde synode wordt, kortom, een bonte club.

Goede dingen

Hoe zullen we dit initiatief beoordelen? Het is een poging om in de tijd van vandaag aan ons volk duidelijk te maken wat de betekenis van het geloof in de drie-enige God is. Daar kan toch niemand iets tegen hebben? Als er iets is wat onze samenleving nodig heeft, dan toch het christelijk geloof. In het Statement worden dingen gezegd vanuit het geloof in de Here God die met het oog op onze samenleving to the point zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan het verband dat aangewezen wordt tussen het verlaten van God en het kwaad dat zich in onze samenleving breed maakt in liefdeloosheid, ontrouw en geweld. Het is goed dat de Here Jezus genoemd wordt als Degene die onze schuld op Zich genomen en gedragen heeft, en, om niet meer te noemen, dat de Heilige Geest ons oog en ons hart voor Jezus opent. Er staan in het Statement dingen waar iedere gereformeerde het mee eens zal zijn. Toch is er ook in kritische zin wel wat te zeggen.

Synode?

Het is de bedoeling om een *synode* te organiseren. De stuurgroep maakte duidelijk dat zij daarbij niet denkt aan een ‘overkoepelende kerkelijke vergadering die besluiten gaat nemen’. Het gaat haar om ‘een synode in de letterlijke zin van het woord: een “samenkomst”’. Waarbij een van de speerpunten is ‘de versterking van onderlinge contacten en een aanmoediging tot meer eenheid als christenen in het publieke domein’. What is in a name, in dit geval de naam ‘synode’? Ik weet natuurlijk ook wel dat je het woord ‘synode’ een andere betekenis kunt geven dan de vaste betekenis die het in het kerkelijk spraakgebruik al jaar en dag heeft. Maar is dat niet een beetje spelen met woorden? Vooral als de vergadering die gehouden moet worden, een ‘tweede nationale synode’ genoemd wordt, bij voorkeur in Dordrecht. Dan speculeert men op de parallel met de eerste nationale synode van Dordrecht. Dat was wel een ‘overkoepelende kerkelijke vergadering’ die besluiten nam. Waarom wil men zo nadrukkelijk aansluiten bij Dordrecht? Het gaat om een vergadering met een heel ander karakter: het zal niet veel meer zijn dan een conferentie. Maar zeg dat dan ook gewoon en wek niet de suggestie dat je meer gaat doen dan confereren.

Het zal niet alleen een ander soort bijeenkomst zijn dan een gewone synode. Het hoofddoel is om toe te werken naar een verklaring voor onze Nederlandse samenleving. Daarnaast wordt het versterken van onderlinge contacten en een aanmoediging tot meer eenheid een speerpunt genoemd. Als men zich met dat speerpunt als tweede ziet staan in de rij achter de éérste nationale synode van Dordrecht van 1618-1619 – trouwens was er in 1578 al niet een nationale synode in Dordrecht? En in 1581 één in Middelburg? En in 1586 in Den Haag? En waar in de telling staat de éérste synode van de Nederlandse kerken die in 1571 vanwege de vervolging om de waarheid van het evangelie gehouden moest worden in Embden? – maar als men zich beslist als tweede synode ná Dordrecht 1618-1619 wil zien met de bevordering van meer eenheid als speerpunt, dan is het wel een heel merkwaardige opvolging. De Dordtse synode van 1618/19 heeft de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus aangevuld met Dordtse Leerregels tot de drie formulieren van eenheid. Daarin wees die synode de remonstrantse leer af. Maar het Statement waarmee naar een ‘tweede’ nationale synode in Dordrecht gestreefd wordt, heeft als eerste ondertekenaar dr. E.P. Meijerink, lid van de Remonstrantse Broederschap! Dan gaat het kennelijk om een heel andere eenheid dan zoals de kerken in 1618/19 voor ogen stond. Hier is geen opvolging. Onder de schijn van het tegendeel buigt men scherp van Dordrecht 1618/19 af.

Credo

Wordt dat ook niet zichtbaar bij het Statement? Men sluit aan bij de tekst en structuur van de apostolische geloofsbelijdenis. Maar hoe moeten we dat zien in verhouding tot de nadere ontvouwing die de geloofsbelijdenis in de loop der eeuwen gekregen heeft? In die uitleg zijn allerlei verschillen tussen kerken ontstaan of aan het licht gekomen. Betekent dat niet dat iedere ondertekenaar de tekst leest in het licht van de uitleg die zijn kerkgemeenschap in haar belijdenis heeft staan? De woorden die je spreekt, kunnen gelijk luiden, maar dat betekent nog niet dat je ook hetzelfde zegt en bedoelt. Het lijkt me dat de gepubliceerde credotekst allerlei verschillen verdoezelt.

Ik denk dat het volkomen terecht is wat ds. A. de Snoo, de preses van de laatste synode, opmerkte. Hij staat wat positiever dan ik tegenover dit initiatief, maar heeft zijn reserve met betrekking tot het Statement. Volgens hem mag met een tekst die aansluit bij het credo, niet verdoezeld worden dat er grote verschillen bestaan tussen kerken. ‘Ik heb toch het idee dat er via een omweg naar kerkelijke eenheid wordt gezocht. Maar dan kun je niet om de belijdenisgeschriften en de echte bijbelse eenheid heen. Die laat de waarheid niet in het midden. Zou er juist dán niet een krachtige impuls kunnen uitgaan om tot echte kerkelijke

eenheid te komen? En wie weet wat dat mag betekenen voor de samenleving' (*Reformatorisch Dagblad* van 26 oktober 2009).

Lichaam

Ik noem een concreet punt als illustratie. In het Statement lezen we het volgende: 'De vreugde van dit evangelie bindt ons samen, wij horen bij elkaar en zijn aan elkaar gegeven in het ene lichaam van Christus, zijn kerk. Het doet ons pijn dat die eenheid in Christus onder ons zo gebroken is, onzichtbaar haast.' Deze tekst is ook mede ondertekend door ds. P. Sleebos, voorzitter van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten. Hij werkt niet alleen mee in dit initiatief, hij zit ook in de stuurgroep 'Wij kiezen voor eenheid,' waar ik in het septembernummer van ons blad over schreef. Naar aanleiding van het Manifest van deze stuurgroep heeft hij zijn kijk gegeven op het Lichaam van Christus. Volgens ds. Sleebos is dat lichaam in alle kerken te vinden (*Wij kiezen voor eenheid*, p. 15). Hij gelooft in vernieuwing van de kerk, niet als instituut, maar als Lichaam van Christus (id). Het hoeft niet allemaal op een grote hoop, en kerkrichtingen zullen er blijven, hij droomt van levende gemeenschappen vol volgelingen die groeien in relatie met God (p. 18). Het 'gaat immers niet om de VPE of de Pinksterbeweging in het algemeen, maar om vernieuwing van het Lichaam van Christus' (p. 19).

Deze zienswijze zal hij niet thuisgelaten hebben toen hij zijn handtekening zette onder wat er in het Statement over het lichaam van Christus wordt gezegd. Dezelfde tekst is ondertekend door prof. B. Kamphuis, die ook lid van de stuurgroep is. Nu kan ik me niet goed voorstellen dat hij de zienswijze van Sleebos over het lichaam van Christus deelt. Als dat niet het geval is, bedoelen ze met het Statement dan niet allebei iets anders? Hoe gezamenlijk is het Statement dan? Is het niet zo dat je wel dezelfde woorden gebruikt, maar daar niet dezelfde inhoud aan geeft? Ik wil dat bij dezen ook als vraag voorleggen aan prof. Kamphuis: suggereert de gezamenlijke ondertekening van het Statement niet een eenheid die aan de verschillen in de leer voorbijgaat?

Niet nieuw

Het lijkt nieuw dat er naar een nationale synode wordt gestreefd. Maar als duidelijk is wat deze 'synode' wordt, zien we een nieuw jasje voor een oud verhaal. Het is toch al eerder gebeurd: kerken en/of kerkleden die in het belang van de samenleving conferenties houden waarbij men met een heel beperkte belijdenis de verschillen in leer en geloof verhult. Wat is eigenlijk het verschil met de beweging voor Praktisch Christendom die ooit met dergelijke conferenties van start ging? Het werd een van de voorlopers van de Wereldraad van Kerken. Ter wille van de belijdenis van de waarheid hebben de Gereformeerde Kerken daar afstand van gehouden. Ik zie niet veel reden om dat nu anders te doen.